

կոտորում է բաժակը եւ պոկում կարում զրերը: Այդ դրութիւնը շարունակում է նրա ճինչեւ դպրոց յաճախելը: Դժուարները նրան իր եղբայրների հետ ուղարկում են գիւղի դպրոցը, ուր նրա վրայ ձեռն աղղեցութիւն է դրածու իր ժամանակին յայտնի պրուդնիստ եւ լեզուագէտ Գրիգոր Տէր-Մելիքեղեկեանը, որ ինքնաշխատութեամբ բաղձակողմանի կրթութիւն է ձեռք բերում եւ ձարիզմի շրջանում դատարաններում բողոքովին ձրի պաշտպանում «քեռսիք» գիւղացիների իրաւունքները: Ուսուցչի աշխատասիրութիւնը եւ նրա դէպի կեանքի գիւղացիներն ունեցած սէրը Միրաքեանի վրայ անջընջելի հետքեր են թողնում: Նրա աղղեցութեան տակ էլ նա իր առաջին ստանաւորները գրում է այդ ուղղութեամբ, ինչպէս՝ «Սալլորդի երգը», «Պանդխտի հրաժեշտը» և այլն:

Այնուհետեւ նա ծանում է Թիֆլիսի «Արհեստաւորաց դպրոցը», այնտեղից անցնում է «Տեխնիկական» ճիշնակարգ ուսումնարանը, ապա՝ «Ուսուցչական ձեռնարանը», ուր 1888 թուին աւարտելով՝ նուիրում է ուսուցչական ասպարէզին: Ուղիղ 41 տարի պաշտօնավարում է նա Անդրկովկասի դանադան քաղաքներում ու աւաններում (Ստեփանաւան, Նուխի, Նոր-Նախիջեւան, Թիֆլիս, Էջմիածին, Գեորգեան ձեռնարան, Երեւան) եւ գլխաւորապէս Շուլավերում:

Հետաքրքրական է նրա Էջմիածնայ Գեորգեան ձեռնարանի պաշտօնավարութեան շրջանը: Ուսանողները տեսնելով նրա ընկերական վերաբերմունքը ամենասերտ կերպով կապում են նրա հետ: 1894 թ. ուսանողները չլիմանալով ձեռնարանի փակ, կղզիացած ընթիմին՝ ըմբոստանում են վարչութեան և ուսուցչական կադմի դէմ, որի հետեւանքով արտաքսում են 90 ձեռնահատակ ուսանողներ (նրանցից այժմ ապրում են Պօղոս Երէկեան, Սրաճ Զարբ, Դերենիկ Դեմիրջեան, Շահմուրատեան (երգիչ), Արշակ Աթայեան): ձեռնարանի վարչութիւնը հայածում է նաեւ Միրաքեանին, համարելով նրան խռովութեան գործակից, հիմք բռնելով ուսանողութեան նրա հետ ունեցած կապը: Վաղաբաւատի ոստիկանապետը խռովարար ուսանողների անուանացույցը յանձնելով Միրաքեանին, առաջարկում է ձեռնարանի վերին յարկից ցած բերել և յանձնել ոստիկանութեանը, բայց նա հրաժարւում է և ընդմիջտ հեռանում ձեռնարանից:

Այժմ նա ապրում է Երեւանում եւ դբադում գրականութեամբ: Առանձնապէս ճշակում է «Եղ-նիկի Փերի» ձեռն պոէմը (1):

ԱՐԸՄ ԵՐԵՄ ԵԱՆ

Թիֆլիս

★ ★ ★

ԱՆՏԻՊ ԿՏՈՐՆԵՐ

ՎԱՀԱՆ ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ
“ԼԱՆՈՒԱՐԻ ՈՐՍԸ” ՔԵՐՔՈՒԱԾԷՆ (*)

Երգում են, խնդում, հազար բերանով
Հայուարի վիթխար հասակը գովում:

— Հէ՛յ, ջան Հայուար, էլի բարով —
Մուկ ծորերով, մով լեռներով,
Հազար ծաղկանց անուշ բոյրով,
Բիւրիւններով — էլի բարով:

Գարունը զառ նոր է եկել —
Աղբիւր, առուն զիլ կարկաջում:
Ալ ու ալման շոր ես հագել,
Ամէն կողմից հիւր ես կանչում:

Թուխ ամպերով ծով երկնքում,
Թմրակները մեծ խնջոյքի
Որոտներով գովքն են երգում
Գարնան անուշ հարսանիքի:

(1) 1924-5—1928-9 տարեգրանում, որպէս վարիչ (սեռուչ) պատշոնավարում էինք Երեւանի Քաղաքապետի «Ձերմիսկու» անուան բարձր խիղի դպրոցում: Այդ քաղաքում Վ. Միրաքեանը բարձր խմբերում դասաւանդում էր Հայոց լեզու: Իբրեւ մանկավարժ նա հմուտ էր եւ բարեխիղին: Կարողանում էր դասաւանդուիներ դարձրել հետաքրքիր եւ մասշնի, իսկ շնորհիւ իր քննեական վերաբերմունքի ստեղծել էր սերս կապ ուսանողութեան, ուսուցիչների եւ վարչութեան հետ:

Ա. ՆՐ.

(*) Վահան Միրաքեանի «Հայուարի որս»-ի անխիղ ալն երգերը, որոնք պոէսից անկախ պատշաւներով լոյս չեն տեսել պոէմի սկզբնական հրատարակութեան ժամանակ:

Ջարդարեւել են նորահարսներ —
Անտառները զանգուր հագած.
Հարս ու փեսայ պար են բռնել՝
Շուրջը իրար ուսով ընկած:

Քարաններով ձիգ շարեշար,
Ձով լանջերիդ հիւր ենք գալիս.
Վառ դէմքերով բարկ արեւառ
Հարսանիքիդ ողջոյն տալիս:

Հէ՛յ, ջան Լալուա՛ր, օջախըդ փառ,
Բինի ծովը փարուած լանջին...
Գուգարք լեռներ շա՛տ կան, Լալուա՛ր,
Դու մի հատ ես նըրանց միջին:

★ ★ ★

— Սարի հովի՛ւ, սարեր մարջան,
Ջարդարեւել են ծաղիկներով.
Սարի հովի՛ւ, սարի հար ջան,
Քըշի՛ր հօտը արօտներով:

Ջա՛ն աղջըկե՛րք, չայիւր-չիման,
Ծաղիկները շատ են սարին.
Բայց ոչ մէկն էլ, ա՛խ, ձեզ նըման
Ճար չի լինիլ սրտիս հարին:

Երբ որ լցեն կաթով մարջան
Կաթսաները փըրփըրալէն,
Սարի հովի՛ւ, սարի հար ջա՛ն,
Ճար կը լինի ջան քո հարէն:

Ջա՛ն աղջըկե՛րք, ձեր սէրիցը
Կը թափառիմ արօտները.
Կաթ կը հանեմ սեւ քարիցը,
Մինչեւ լցնէք կաթսաները:

★ ★ ★

Մեն-մենակ ես եմ
Սարերին թշուառ.
Ո՛չ քինա ունեմ,
Ո՛չ էլ ետըդ, Լալուա՛ր:

Դաշտին թէ սարին
Քուն չունեմ, Լալուա՛ր.
Կարօտած հարից
Լուր չունեմ, Լալուա՛ր:

Որս կ'ուզեմ, Լալուա՛ր,
Որ տանեմ հարիս.
Որս կ'ուզեմ, Լալուա՛ր,
Ճար արա՛ դարդիս:

★ ★ ★

Կոյր աշուղներն էլ երգ յօրինեցին
Եւ նոր իգիթին գովաբանեցին.

Կարօն է զարկել
Բէկերից մեծին,
Կարօն է փրկել
Սիրուն Ալվարդին:

Թոյլերի պաշտպան,
Ձըկայ նըմանը.
Օրհնել է նըրան
Աւագ որսկանը:

Թնդում են լեռներ
Երգերով գովքի.
Կարօն է՛, Կարօ՛ն
Արժանն Աւագի:

★ ★ ★

ԱՂՋԻԿՆԵՐԻ ԵՐԳԸ

— Ձինարի պէս բոյ ունես,
Սարի ծաղկի հոտ ունես.
Ափսո՛ս քեզ, որ տըխուր ես —
Անուշ հարից լուր չունես.

Էս սարերին ուխտել եմ,
Որ միշտ մատաղ ես կ'անեմ.
Թէ գայ հարրս մեծ որսով,
Սէրըս նըրան բաց կ'անեմ:

Աւագ որսկանը սարին,
էսօր հանդէս բաց կ'անի.
Ա՛խ, երանի՛ք էն եարին՝
Աւագութեանն արժանի:

★ ★ ★

Վ Ե Ր Զ Ա Բ Ա Ն

— Լալուար սարից, գով սարից,
Ո՛վ չի գալիս իր բախտին,
Ո՛վ չի կապում էս ծառից
Սիրոյ յուշերն Ալվարդին:

Ամէն գարուն ու աշուն,
էս ծառի տակ, էս թումբին,
Մենք ենք գալիս միշտ յիշում
Սարի աղջիկ Ալվարդին:

Սէր է արել նա բինում,
Սէր է արել կարօտով.
Նա սիրել է շա՛տ գուլում,
Նա ընկել է գընդակով:

ՀԱՏՈՒԱԾ «ԵՂՆԻԿԻ ՓԵՐԻ» ԱՆՏԻՊ ՊՈԷՄԻՑ

Ն Ա Խ Ե Ր Գ Ա Ն Ք

Ն Ե Ռ Ը

Թոչում է տիտան Նեռը մանեման
Արար աշխարհի ճամբով անսահման.
Թեւթեւին տըւած մահին խաւարում,
Մահին փառք տալով, մահ է արշաւում.
Մահով ուռնացած՝ մահի թոյներով,
Սրսկում է դաւեր հազար գոյներով.
Թոչում է անգուսպ, անյաղթ, անվեհեր,
Տանելով իր հետ արիւն ու աւեր.
Ժանտ օծի նըման խայթում է երկրին.

Սրսկում է թոյնը ազատ մտքերին,
Մտնում պալատներ, խուղեր գետնափոր,
Հնչում ամէն տեղ միշտ կոռի շնփոր:
Խառնելով իրար ծովեր, ովկիանոս,
Սուզում է նաւեր անդունդն արիւնհոս,
Եւ նըրա դիւթած մահն ու դաւերը
Հասնում են երկրի բոլոր ծայրերը՝
Արեւմուտք, Հարաւ, մինչեւ Արեւելք,
Ամէն տեղ ազատ անում մուտք ու ելք.
Անվերջ դաւերի, մահերի փորձով
Անցնելով ամէն արեան հընոցով,
Փնտռում է աւար ծովում, ցամաքում,
Խեղդելով ամէն մի լոյս ակունքում.
Եւ դեռ չաւարտած աւարը մէկի՝
Հնչում է փողը նոր արշաւանքի,
Եւ ամենուրեք կոռից անբաժան՝
Թնդում է նըրա չար խինդը դաժան:

★ ★ ★

Ես կը չափեմ, կը ձեւեմ
Բախտը ամէն աշխարհի,
Ամենուրեք կ'արշաւեմ—
Կամքն է այսպէ՛ս իմ՝ Նեռի՛:

Թնդանօթներն անբաժան
Աստուածներն են ի՛մ շահի.
Ծով ու ցամաք ատրուշան
Միշտ ի՛մ կամքով կը վառուի:

Ես կը ջարդեմ դարբեղար
Ըմբոստների խըռիւր,
Որ գըլորուի դարէ դար
Մեծ Նեռական անիւր:

Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, ի՛նչ լաւ եմ,
Ամենուրեք կ'արշաւեմ.
Նըրան կ'առնեմ աւարի,
Միշտ էլ կ'երթամ պայքարի...

★ ★ ★

Եւ աաբերային ծանրը երկունքով
Անցնում է շողը անհունի խորքով.